

– kosztümtől függően – „igaz”, illetve „hamis” nemi identitást feltételeznek, míg a női modernisták szerint a nemi identitást performatív módon konstruáló ruházat alatt valamiféle nemektől független ontológiai lényeg lakozik. Egyébként egy későbbi magyar szerző is ebben – a modernista női írótól ismert – androgünitásban ragadja meg *Az ÚJ ÉVEZRED SZELLEME-T: „Mindent Isten szemével nézni – se férfiasan, se nőiesen –, hanem mint a szent herélt, s a kétnemű, a teljes-ember!”* Bár Weöres Sándor már nem modernista, szellemisége alapján akár olybá vehetnénk, mintha nő volna...

Idézett művek

- Djuna Barnes: ÉJERDŐ. Széky János fordítása. Kalligram, Pozsony, 1994.
- Judith Butler: GENDER TROUBLE. FEMINISM AND THE SUBVERSION OF IDENTITY. Routledge, New York, 1990.
- Sandra M. Gilbert: COSTUMES OF THE MIND: TRANSVESTISM AS METAPHOR IN MODERN LITERATURE. In: WRITING AND SEXUAL DIFFERENCE. Szerk. Elizabeth Abel. University of Chicago Press, 1982. 193–219. o.
- Ignotus: MADAME RÉCAMIER. In: IGNOTUS VÁLOGATOTT ÍRÁSAI. Szépirodalmi, 1969. 103–104. o.
- Szűcs Géza: TALÁLKOZÁS A JÓZSEF TÉREN. In: A SZÉLNEK ERESZTETT BÁBU. Magvető, 1986. 181–182. o.
- Gertrude Stein: HÁROM ÉLET. Beck András, Kúnos László, Pusztai Dóra fordítása. Magvető, 1997.
- Jonathan Swift: A GYÖNYÖRŰ NIMFA, MIKOR LEFEKVÉSHEZ KÉSZÜLŐDIK. Ferencz Győző fordítása. In: KLASSZIKUS ANGOL KÖLTŐK A KÖZÉPKORTÓL A XX. SZÁZADIG. Európa, 1986. 632–635. o.

Varga Éva

A SZENVEDÉLY GYAKORLÁSÁNAK PÉLDÁI

A királyt újabban nem érdekelték a hírek. Nem szerette a jelentéseket, a beszámolókat, ideges lett, ha aláírni való papírokat lobogtattak az orra előtt, ha csak tehette, megszökött a tanácskozásokról is, és elbújt kis műhelyébe. Az egyik lépcső alatt volt a műhely, ahol mostanában különleges teremtményeket festgetett, virágarcú oroszlánokat, szegfűfejben végződő tigriseket, rinocéroszokat. Ez a szenvedély lassanként elhomályosított előtte minden mást. Ha reggel a kancellár eléje állt, és indulatosan ecsetelte a szomszéd ország hadseregének betörési kísérleteit, a király elszomorodott, hosszasan nézte maga előtt a padlót, és megérlelődött benne a gondolat, hogy be fogja tiltani a híreket. Így is tett.

Utoljára vett koronajelzésű papírt a kezébe, és hosszú szárú betűket vetve ezeket írta: A mai naptól tilos hírek után nyomozni, kutatni, tilos híreket mondani, leírni, terjeszteni. Aki e parancs ellenében cselekszik, megsérti a törvényt, és nem kerülheti el a halálos ítéletet.

A körlevél mint utolsó híradás járta be az országot, szegények és gazdagok egyaránt értettek belőle, csend volt, némaság volt, a lovas futárok szögre akasztották a nyeret, az országos hírmondó irodáját bezárták, de még így is messzire kerültk, mint valami bűnös helyet.

Hogy végre betapasztotta a fecsegők száját, a király boldogan szaladt festékszagú kis művészsobájába, és egymás után pingálta a margarétafejú krokodilokat, pitypangarcú antilopokat. Lelkem színes dzsungelre kel életre a vásznon, suttogta mély kielégültséggel, és már éjszaka sem hagyta el a műhelyt, odavaccolódott a sarokba. A falakat hamarosan elborították a különös lények, macskafarkú baglyok, szíromábrázatú denevérek, tűzliliomfejú párdúcok, röpködtek a lótoszvirág-szitakötők, fehér orchidea-sólymok, árvacsalan-delfinek. Cseresznyevirágfejüket bólogatták barna tehencsordák, szürke elefántok nézelődtek nyíló rózsák bársonyos szirmaival. A királyt ál-mában is meglátogatták a fenevadak, leheveredtek mellé, és megsúgták neki, hogy milyen állatot fessen a következő napon.

Jó kilenc év múlva a király úgy érezte, hogy már mindent megfestett lelke színes dzsungeléből, és hogy onnan már egy árva kolibri sem kívánczik a vászonra repülni. Fölbredt benne a kíváncsiság a kinti világ iránt. Kinyitotta a műhelyszoba ajtaját, és bátortalanul kidugta rajta a fejét. Meglepetésére odakint mindent a legnagyobb rendben talált. A padló fényesen csillogott, tiszta ablaküvegeken át lehetett kilátni a gondozott park üde zöld fáira, a konyha felől finom illatok kanyarogtak, a padlásra vezető korhadt lépcsők helyén erős kőfokok álltak. A király csodálattal járta végig a palotát, végül az egyik szobában rátalált a királyfira, aki éppen valami papírok fölé hajlott. A királyfi meglepetten pillant föl az érkezőre, s alig ismeri föl a férfit a maszatos, elrongyolódott ruhában; az összetöpörödött arcbán, beszűkülten szemben pedig alig talál rá apja vonásaira.

Összeölelkeznek némán. A királyfi fölvezeti apját a bástyafokra, ahonnan jól lehet látni, hogy a palotát fegyveres katonák lánca veszi körbe, kezükben felhúzott íj, és percenként kilőnek egy-egy nyilat valami láthatatlan ellenség felé. A királyfi dühösen magyarázza az apjának: kilenc év óta nincs egy perc nyugtunk! Előzőnlött minket a borzalmas ellenség, és nem tudjuk kipusztítani őket sehogy sem. Újra és újra felbukkanak minden irányból.

És valóban, akkor már a király is észrevett egy ormótlan állati lényt, amint kilép a sűrű erdőből, és a palota felé veszi útját. Mintha tigris volna, hiszen csíkos a bundája, csakhogy a feje helyén nagy sárga napraforgóvirág tányérja fénylik.

A palotában az utolsó pillanatig nem volt szabad leragasztani a leveleket. Szabad volt megírni, szabad volt javíthatni, újraírni a leveleket, hosszasan gondolkodni rajtuk, ha nem tetszett, el lehetett tépni, a véglegesnek szánt változatot bele lehetett helyezni a borítékba, de benyálazni a ragasztós felületű hajtókát, és rányomni a borítékra, elképzelhetetlen merészség lett volna.

A borítékra bélyeg is kerülhetett, senki sem kifogásolta, ha előre megcímezték, okosan tette, aki hetekig fontolgatta a kész levél mondatait, végül egyenesen a király rokonszenvét lehetett megnyerni azzal, ha valaki meggondolta magát, és mégsem akarta elküldeni a levelét, hanem összegyűrve a szemébe hajította.

A király a postaküldés napjának reggelén magához hívatta a levelezni óhajtó palotalakókat. Mindenkitől egyenként megkérdezte, jól meggondolta-e, hogy micsoda cselekedetet készül véghezvinni. Képzeljétek el, mondta drámai előadásokon edzett hangon a király, hamarosan leragasztják a borítékokat, beleteszik egy nagy zsákba, a

zsák száját bekötözik, felhajtják a postakocsira, és már megy is a kocsi, rajta a sok sebtiben megírt, elhamarkodott, meggondolatlan, összefércelt levél. A postakocsi meg is fog érkezni, leemelik a zsákat, kibontják, egyenként kézbesítik a leveleket. A címzetek pedig kezükbe veszik, feltépik a ragasztást, és elolvassák a trehányul összecsapott írományokat, elszomorodnak vagy fölháborodnak, megsértődnek, de még az is lehet, hogy gúnyosan nevetnek rajtuk. Micsoda szégyen! – tépte a szakállát a király. – A leveleiteket körbemutogatják fűnek-fának, mindenből kibuggyan a nevetés, de olyan is lesz, aki csak legyint rá. Hát érdemes volt? És ekkor már hiába rádióznátok ki a soraitokat, hiába szaladnátok lélekszakadva a postakocsi után, hogy álljon meg, és juttassa vissza az elfuserált leveleiteket, hiába bánkódtok éjjel-nappal, bárcsak soha ne jutott volna eszetekbe ez a felelőtlenség, késő lesz, a levelek pontosan célba érnek, mint a hegyes nyílveszők. Aztán meg várjátok a választ. De hát kicsoda válaszolna a ti szerencsétlen soraitokra, mit is lehetne azokra (valljuk meg) válaszolni, megsebzett lelkeket nem győzitek majd ápolgatni, nem győztök kilábalni a bajból, amely rátok szakadt, életek végén nyomorult koldusokká váltok, akik már csak a többi ember jóindulatára számíthatnak. Ti, boldogtalanok!

A király végignézett az előtte állókon. Néhányan kézfeltartással jelezték, hogy meg gondolták magukat, és mégsem küldenek levelet. Azokat, akik továbbra is kitarítottak különös elhatározásuk mellett, a király hitetlenkedve nézte. Hát benneteket semmi sem rettent? – kérdezte csodálkozva, aztán sajnálkozva elbocsátotta őket.

Perceken belül megérkeztek a postakocsi zöld egyenruhás kísérői, leragasztották és bedobálták a leveleket a nagy szürke zsákba, és már pattintgattak is a lovaknak, hat fekete tüzes kancának, hogy indulás, munkájuk végzése tovább nem tűr halasztást. Gyia, robogtak a kerekék, gyia, porzott az út, gyia, suhogott a csípős ostor.

A palotába mélységes csend költözött. A levélküldők gyámoltalanul bámultak maguk elé, sután csavargatták gombjaikat, a király pedig körlevélben értesítette az embereket, hogy újra lehet levélpapírt rendelni a kancellárnál, valamint hogy tinta és bélyeg is korlátlanul rendelkezésre áll.

A királynak elfogyott a pénze, dobra verték a palotát, a birtokokat mind, hát nem volt mit tenni, állás után kellett néznie. Már csak a bikaviadalokon volt hely, ezért lábhoz simuló fehér harisnyát húzott, csillogó flitterekkel díszített zakót öltött, haját varkocsa kötötte, fejére csákót illesztett, és mint matador lépett a porondra.

Nehezen szokta meg a port, a meleget, a közönség zajongását, a dübörgő tapsot, a fülsiketítő füttyögést. A lába elé hajigált szalagokban, rózsacsokrokban elbotlott, a hölgyek feléje dobált csókjait nem vette észre. Bosszankodott, ha a nap a szemébe süttött, kiborult a pikadorok pimaszságain, csak ereje végső megfeszítésével viselte el az aréna rohanó fekete bika kellemetlen szagát, idegesítette a lábak harcias kapálása, a felbőszült test látványos remegése, az előreszegezett fej, a fenyegető horkantások, a vérben forgó szemek látványától undorodott, a nedves orrból felszakadó párafelhő elcsüggesztette erejét. De azt a főnökei is elismerték, hogy pontosan céloz, a kegyelemdőfést utánozhatatlan eleganciával szúrja a kifárasztott bika hátába, amely abban a pillanatban hang nélkül összerogy, mint egy üres zsák. Kicsit lábujjhegyre emelkedik, karcú dereka kecsesen megdől, mintha táncolna, és a halálos szúrás eleresztése után, fölényének pompás kifejezéseként, karját még hosszasan a levegőben tartja, és éppen erről a testtartásáról mintázták a boltokban kapható kis porcelánszobrokat, amelyeknek mostanában egyre nagyobb a keletjük. Az előadás végén a király négyszer hajol

meg a tomboló közönség felé, aztán gögösen kilépked a szintérről, mialatt a lába előtt végighúzzák a porban a lógó nyelvű állat tetemét.

Este a király kiteszi a családjá elé a megkeresett filléreket. Már megint csak ennyi, húzza el a száját a felesége. Mit gondolsz te, meddig tart az a kis pénz, amit hozol? – szidja keserűen. Pedig holnap tornacipőt is kell venni. A tanár már másodszor írt a gyerek ellenőrzőjébe, hogy hiányos a felszerelése.

A palota forró volt, mint a vasaló talpa. Aki a falakhoz ért, megsült. Mindig is szereték volna megmérni a hőmérsékletét, hogy tudják, mekkora az a rekord, amit a forró épületek sorában tart, de száz méterre sem lehetett megközelíteni a falakat. Mint egy kovácsműhely, ontotta magából a hőséget. A szeméttől is csak úgy szabadultak meg a városban, hogy jó erősen elhajították a palota felé, és az már a levegőben fekete pernyévé égett. A palota néha villanásszerűen felragyogott, de az évek óta tartó megfigyelések azt bizonyították, hogy mindig sikerült megőriznie szilárdságát.

A király legnagyobb büszkesége volt a forró palota, erre építette uralkodása sikerét. Ha nem hittek neki, vagy kételkedtek benne, vagy vonakodva engedelmeskedtek, akkor a tüzes palota felé mutatott, így adva értésére az elégedetlenkedőnek, hogy micsonda hatalommal szemben próbálkozik, és hogy próbálkozása mennyire reménytelen. Az alattvalók nem is mertek szólni egy szót sem, csak meghajtották a fejüket.

Egy évtized múltán a palota váratlanul hűlni kezdett. Már tíz méterre is meg lehetett közelíteni, sőt azt is megállapították, hogy a falak hőmérséklete kilencven Celsius-fok, és napról napra csökken. A király elkeseredett: négy sarkánál meggyújtatta a palotát, és öröklet rendelt a tűz táplálására és védelmére. Plakátokat nyomtatott, amelyeken óva intette a lakosságot az életveszélyes palota megközelítésétől. Csakhogy éjszaka, ha a palota felé tekintett, már csak az őrtüzek fényét látta, a falak feketén álltak, mint a kihunytt tűzhányók kráterei. És hiába ragasztottak ki egyre több plakátot városszerte, a király is tudta, hogy uralma leáldozóban van. Öt év múlva már a gyerekek is a palota alatt játszottak, télen boldogan simultak a langyos falakhoz. Még két évnek kellett eltelnie, hogy a szolgák fellázadjanak, nem voltak hajlandók több fát kivágni, egyre kisebb tüzeket raktak, végül teljesen elhanyagolták munkájukat.

A király még sok-sok év múlva is riadtan ébredt föl álmából, tűz van, kiáltotta. Letörölte homlokáról a verejtéket, nyugtalanul körülnézett, és akkor látta, hogy egy faházban van, távol az otthonától egy kis falu szélén, ahová saját országából száműzték. Frissen vágott széna illatát sodorgatja a szél a nyitott ablak előtt, ő pedig durva lenvászon ingben ül az ágya szélén, és álomittasan gondolkodik, hogy savanykás borral vagy pedig kecsketejjel enyhítse-e szomját, mert mindkét lehetőség egyformán kívánatosnak látszott abban a percben.

A királynak megint elfogyott a pénze, ismét munkát kellett keresnie. Már csak a harangozóknál volt hely, ráfanyalodott hát erre is.

Reggelenként bement a hivatalba, ahol összeírták, hol-merre kell aznap harangozni, és már ment is a király az ország minden pontjába megütni a harangokat. Zsebre vágta a megrendelőlapot, egy térképet a jól járható utakról, tarisznyájába kenyeret, szalonnát csomagolt, felült egylovas batárjára, és elindult. Amikor megérkezett az első állomásra, még csak alig hajnalodott, hideg volt, piros tüzek lobogtak az ég alján. Megállította a kocsit, lefejtette derekáról a takarót, amely az úton melegítette, leugrott a bakról, és már szaladt is fűgén föl a toronyba, lába alatt remegtek a szüette lép-

csőfokok. A toronyban körülnézett, csupa por minden, a sötét harang mint fekete bikahere csüng a tető hajlatában. A király nem sokáig tévovázott, beleköpött a markába, és a harangkötél után nyúlt. A hosszú kenderkötél jó ideig kedélytelenül tekergett a levegőben, még a nagy gyakorlattal rendelkező király is csak nehezen tudta a megfelelő mozgáspályára állítani. Sokáig csak a király szuszogását lehetett hallani, míg a harang lassan megmozdult. Először némán suhogott ide-oda, mint amikor a kaszát kipróbálják a levegőben, súlyos árnyékként lebegett, és amint a vasnyelv hozzáverődött, megkondult méltóságosan. Pár perc múlva a bólogató harangból mint a vízesés zúdult a sok zengő érchang. Csengett-bongott, a király majd megsüketült belé. Az emberek lent az utcán vagy otthon a házaikban meg-megálltak, és hegyezték a fülüket. Istenem, be szépen harangoz ez a király, gondolták, de szívbőljövően csinálja.

Félóra múlva a király befejezte a harangozást, ruhája ujjával felitatta homlokáról az izzadságot, lebotorkált a toronyból, megkereste az ásítozó plébánost, eléje tette a megrendelőlapot. Itt tessék aláírni! Jobb kezével hanyagul zsebébe csúsztatta a borraivalót, megsejmelte az aláírást, viszlát, köszönt könnyedén, és már igyekezett is a kocsjához, derekára tekerte a takarót, és mert szerette a lovát, gyengéden a farára ütött, mehe-tünk, bogaram, mondta, és elporzott a messzire vivő aranyhárga reggeli úton.

A királyfi politikai megfontolásokból a messze földről érkezett fekete szemű szultánkisasszonyt jegyezte el. Csakhogy nem kedvelték egymást. A királyfi idegenkedett a menyasszony rikító sárga ruháitól, pirosítóval festett arcától, furcsállotta a lábujjaira húzott apró gyűrűket, nem értette, miért tisztálkodik naponta háromszor, és miért hajtja homlokát az asztal szélére minden étkezés előtt, hogy addig senki nem is mer az ételekhez nyúlni, amíg föl nem emeli fejét az áhítatból. Beszélgetni, egymásra nézni sem bírtak. Tehetetlenül üldögéltek a kötelezően együtt töltendő órák alatt, hallgatták egymás sóhajtozását, és bámulták a semmit.

Így ment ez hetekig, hónapokig, a királyfi már üzent régi szeretőjének, hogy titokban látni szeretné, a szultánkisasszony is boldogtalan leveleket küldözgetett haza, amelyek mindegyikében öngyilkossággal fenyegetőzött, ha nem viszik vissza azonnal a szülei. Aztán egyszer csak honnan, honnan nem, mint egy váratlanul felbukkanó sirálycsapat, fényes zenekar fordult be a palota utcájába. A zene betört a szobákba, és amint a jegyespár meghallotta a bufogó dob erős hangját, és a töröksíp trillázása egyszerre facsart mindkettejük szívén, akkor meglátták egymás szemében felcsillanni saját örömeiket, és végre összerosolyogtak.

A birodalom fennállásának idején ezen a történeten kívül divatban volt még a törökkává, a törökméz és a törökmintás hosszú köpeny is.

A király mindig idegenekbe botlott a palotában.

Lement levegőzni, és a sárga homokkal beszórt kerti úton szembejött vele egy kicsi öregasszony. Strandpapucsban járt, elhasznált kartonruhát viselt, karja sovány, háta hajlott, tekintete bánatos. Kezicsókolom, köszön, ahogy a király közelébe ér, de még csak nem is lassít, megy tovább. Ki lehet ez? – fordult utána a király meglepetten. Ha szolga, miért nem a számára kijelölt úton közlekedik? Különben is, miért van ilyen csavargókülseje? Ekképp dohogott magában a király. Talán el is felejtette volna az esetet, de másnap megisméltődött a dolog. A király éppen a zeneteremből lépett ki a folyosóra, amikor meglátott egy hátizsákos, kövér férfit, amint feléje közeledik, szöges végű botjával a márványkövezeten kopog. Karimás kalapja alól, kerek képéről szakad az

izzadság, fehér vászoninge átnedvesedett, nehéz bakancs, vastag térdzokni melegíti. Amikor a megdőbbszent király elé ér, megemeli a botját, s szuszogva köszön: Adj' isten! Ezzel továbbmegy, a sűrű kopogás csak nagy sokára fogy el valahol a kanyargós folyó végén.

De hát ki ez? – hüledezett a király, és belesípelt a saját karjába.

Két nap sem telt el, s a legvidámabb kerti multság közepén felbukkant egy szürke öltönyös középkorú férfi. Fáradt, beesett arcáról hamarosan beköszönő betegség jeleit lehet leolvasni, hóna alatt akkora aktatáskát szorongat, mint egy tömött liba, illedelmesen köszön, amint elhalad a király mellett. Jó napot! A király szédülten forog utána. Ki az ördög ez? Ki engedte be? Kedve lett volna azonnal az idegen nyomába eredni, de az máris eltűnt a szeme elől.

A király másnap már korán reggel összehívatta a palotatanácsot, hogy szigorúan elrendelje a palota védelmének megerősítését. Nem átjáróház ez, füstölgött magában, hogy akárki a képembe bámulhasson. A palotatanács tíz főből állott. Ahogy a király belépett hozzájuk, máris két ismeretlen arcot fedezett fel közöttük. Az egyik a kancellár helyén ült lila-kék melegítőruhában, tömött kis bajuszkáját a kisujjával simogatta, a másik a kamarás helyét bitorolta, hosszúkás, fényes arca, nagy vizenyős szeme volt. A király megszéduült. Nem érzem jól magam, nyögte, és elhalasztotta a tanácskozást.

Az idegenek egymás után jelentek meg, elárasztották a palotát. Kiléptek vagy beléptek valamelyik ajtón, szembejöttek a lépcsőn, kiültek a nyugágyakba, a királlyal közös asztalnál foglaltak helyet, hol a padláson mászkáltak, hol a pincéből érkezett a hangjuk. A király ágyának dőlt. Sohasem látott arcú orvosok gyógyították, szellemképű ápolónők hajoltak fölé. Már képtelen volt megnevezni a családtagjait is, pedig naponta látogatták. A király arra gondolt, hogy legközelebb talán saját tükörképére sem fog ráismerni, és kezdett az öngyilkosság gondolatával foglalkozni, amikor belépett hozzá egy férfi, sovány, fehér arcában nagy, barna szempár csillogott, kezében tartotta az utolsó kenetet, erősen megbámulta a királyt, mire a király szemében boldog fény csillant. Felkönyökölt a párnáira, kinyújtotta a mutatóujját, és megszólalt. Téged ismerlek – károgtá rekedten –, te ragasztottad a hátamra az iskolában azt a papírt, amin ez állt: mindenkivel tudatom, hogy címeres barom és híg tökü marha vagyok.

És halványan elmosolyodott.

A király egyetlen igazi félelme az volt, hogy majd valamikor tűz üt ki a palotában, és a legbecesebb emléktárgyak porig égnek.

Ha tűz lenne – szólt a király fennhangon, és ahol a legszebben feszült, a mellkasánál, fehér gyolcsingébe kapaszkodott –, akkor szörnyű füst fojtogatna minket, kétségbeesésünkben kiugránánk az ablakokon, kitérnénk a nyakunkat, és fekvő holttestünk-re mint marcangoló keselyűk szállnának rá a falakon túlcsapó lángok.

A király lehunyta a szemét.

Ha kigyulladna az egész palotamindenség – és könnyei végigcsorogtak az arcán –, akkor hirtelen mindenkiben pördülne egyet a világ; ami addig a percig fontos volt, egy lobbánási idő alatt semmivé oszlana, csak a menekülés útját nézné boldog-boldogtalan, jobbra szaladna a közeledő tűzoszlop elől, aztán balra kanyarodna, de a lángok bekerítenék mindenfelől, a sikoltozás a tartógerendák ropogásába fülne, és senki sem hinné, hogy valóság mindez, a lidérces álomból az emberek erejükön felül próbálnák kitépni magukat, de akkor már nem lehet, lángolva ég a ruha, a haj, nekimennek asztalnak-székeknek, széttörnek mindent, és mielőtt elevenen égnének el, mint valami áldo-

zati máglyán, még haláluk előtt olyan tudás birtokába jutnak, amelyet ha ismerhettek volna életükben, sohasem lettek volna sem szegények, sem boldogtalanok, hanem tanítómesterek, akiknek nyomába a tanítványok, ha szeretnék is, sohasem érnek.

A király fájdalmasan lehajtotta a fejét, álláról ölébe csöpögtek könnyei.

Ha tűz lesz, senki sem fog törődni a legbecsesebb emléktárgyakkal. Sem a hajfürttel, amely nagyanyám nászi ajándéka volt, sem a bekeretezett gyermekkori fényképekkel, amelyeknek üvegét a füst feketére marja, és ki gondolna akkor a szekrényben óvott királyi koronával, ki akarná élete árán is megmenteni az ország egyetlen pontos hegyvízrajzi térképét, ki kutatna utolsó leheletéig a gondosan vezetett kincstári könyvek után, és ki forgatná föl a fiókok mélyét apám száműzetésből írt leveleiért, régi szerelmeim arcképét, sem a hozzájuk írt verseimet nem venné magához senki, hogy átverekedve magát a tűztengeren, megőrizze azokat a jövőnek.

A király fölemelte szomorú, üres tekintetét, mert máris az emlékek nélküli jövőbe látott.

A tűz utolsó percében az egész palota összecsuplana, mint egy sátor – nyöszörögte a király, és puha öklébe harapott –, fekete pernye és savanyú füst szállna az égre, idegen ország lovasai érkeznének, de már nem lenne, aki tájékoztatná őket arról, hogy kik laktak itt, milyen körülmények között, mit gondoltak, mit szerettek, és még csak nem is sajnálnának minket, mert nem tudnák, hogy kik azok a mi, a pusztulás egyetemes törvényén töprengenének egy pihenésnyi időt, és már mennének is tovább a tanúk nélkül felperzselődött országból.

A király hangja megcsuklott, és elhallgatott. A palota mély csendbe burkolózott.

Elfűjták a gyertyákat, szétkaparták a kandallók tüzét, kikapcsolták a generátorokat, az istállóban a gyúlékony szalmát lelocsolták vízzel, a lőporos hordókat messzire szállították.

Sötét volt és csend. Halkan csöpörészett az eső.

A királynak folyton elfogyott a pénze, elvállalt hát mindenféle munkát, legutoljára már csak a királyoknál volt hely, beletörődött ebbe is.

Nem tűnt nehéz munkának, általában semmit sem kellett csinálnia, de váratlanul táviratokat kapott, például azzal, hogy készülődjön, mert délután ötkor koronázás lesz a kerületi plébániatemplomban, ott kell lennie feltétlenül – ahogyan írták – a rendezvény sikere érdekében. A király éppen a tévét nézte, nem örült, hogy kirángatják jó meleg vackából. Akkor most kivasaljam a fehér ingedet?, kérdezte a felesége fáradtan. Nem kell, szólt a király, miközben káromkodva húzta a cipőjét. És vacsorára hazajössz? Vacsorára nem, felelte a király a vállá fölött, ne várjatok. Ismerem én ezt – dohogott még az asszony, azt mondod, koronázás, utána meg jön a kocsma! Ám a király válasz nélkül elviharzott.

Sietett az ősz végi utcákon, fázott a keze, mert a kesztyűjét otthon felejtette. Kihaltak voltak az utak, a terek. Na persze, mérgeskedett a király, kinek jutna eszébe vasárnap délután kimozdulni, hogy végigálljon egy koronázást. Legyintett didergő ujjjaival, és a koronázási beszédét ismételte magában. A kurva anyját, már rég voltam koronázáson, elszállt a fejemből az egész. Na majd kihagyok egy-két részt, nem veszi azt észre senki. És hadarta: én népem, én kedves népem, mint a sólyom szárnyal magasba a szívem.

Befutott a plébániatemplomba, ahol türelmetlenül várták. Baszd meg, király, te mindig elkézel? És már tépték is le róla a ruháit. Nem tudom, ki küldte az utolsó pillanatban azt a rohadt táviratot, hepciáskodott volna a király, de máris elkezdődött az öltöztetés. Gyenge selyeminget borítottak a vállára, szépen begombolták az arany-

gombokat, eligazgatták a gallér fodrait. Lábát finom gyapjúnadrágba bújtatták, ragyogó szárú csizmát segítettek rá, derekára felcsatolták a gyémántmarkolatú fejedelmi kardot. A király a fogai közt sziszegte: én népem, én kedves népem, mint a sólyom – ne mozogj, dörrentek rá az öltöztetők, fekete dolmányt húztak rá, bíborpalástot suhogtattak a válla fölött, az álla alatt erősen megkötötték, ujjaira csúsztatták a gyémántgyűrűket. A templomban megszólaltak a harsonák, fölbúgott az orgona, a kórus elkezdte énekelni a Halleluját, az emberek zászlókat lobogtattak, éljeneztek, koszorús lányok virágszirmokat hintettek körbe. A király sápadtan suttogetta: én népem, én kedves népem, és belépett a templomhajóba. Előrevonult az oltárig; leborult a püspök előtt, aki egy bonyolult és hosszú szertartás végén megáldotta, a fejére ragyogó ezüstkoronát helyezett. A megkoronázott király ünnepélyesen a tömeg felé fordult, és rövid beszédet intézett hozzájuk.

Én népem, én kedves népem – hangja tisztán csengett a gót falak között. Mint a sólyom szárnyal magasba a szívem, mert az öröm röpteti.

Csak este kilenckor szabadult a király a koronázásról. Visszabújt ruháiba, zsebre vágta fázós kezét, és kifordult a kapun. A levegő lehűlt, erős szél cibálta a fákat. Te jó ég, gondolta szorongva a király, otthon még két vödör szenet kell felvinnem a pincéből. És minden erejét összeszedve nekifeszült a szemből fújó viharos szélnek.

A királyfi csak igaz meséket akart hallani.

Ha mondjuk elkezdtek neki egy történetet arról, hogy hogyan tanultak meg beszélni az állatok, akkor fölényesen leintette a mesélőt. De hát ez baromság! – kiáltotta. Az állatok nem tudnak beszélni! A mesemondó hümmögött egy sort, aztán rátért az aranytollú madár történetére. A királyfi csak mosolygott. Látott már valaki közületek aranytollú madarat? – kérdezte a körülötte ülőktől. Azok lesütötték a szempillájukat, nagyokat hallgattak, csak egyvalaki tett úgy, mintha erősen gondolkodnék, no de az ő szűrét már másnap ki is tették a palotából. Na ugye! – diadalmaskodott a királyfi, és másik mesét kért.

A mesemondó rágta a száját, próbálkozott még a rózsát nevető királykisasszonnyal és a táltos királyfival, de mindannyiszor lehurrogták, gúnyosan kinevették, hát végül belefogott a Mostohatestvérek című mesébe. Volt egyszer egy özvegyember és egy özvegyasszony – hangzott az első mondat, és a királyfi bölintott, ez bizony jó mese lehet, és kíváncsian várta a folytatást. Mindkettejüknek volt egy növendék leánykájuk. A királyfi felrángolta a homlokát. Növendék? Az meg mi fán terem? Hát olyan fiatalka, növőfélben lévő – magyarázkodott a mesemondó. Akkor mondd azt! – figyelmeztette a királyfi. Fiatalka, növőfélben lévő. Ne zavarj össze minket! A mesemondó kijavította magát, és folytatta. Az egyik leány szőke volt, haja fényesen csillogott, mint a folyékony napsugár. Nana – szólt nyugtalanul a királyfi. – Miket hordasz itt össze? Folyékony napsugár! Hát van olyan? Ismét körülnézett a hallgatóságon, de mindenki csak ingatta a fejét, nehogy megkérdézzék tőle, látott-e már folyékony napsugarat. A mesemondó dadogott valamit, végül megegyeztek abban, hogy a folyékony méz kifejezést fogja alkalmazni a problémás helyen. A másik leány haja fekete volt – gördült tovább a történet –, mint a sötét éjszaka. Mindenki erősen elgondolkodott a mondat helyénvalóságán, de a királyfi nem szólt semmit, így hát újabb mondatok szövődhettek a mesélő szájából.

A mese fennakadás nélkül, egyre bátrabban kanyargott tovább a helyes úton, amikor a következő részhez értek. Azt rebesgették, a mostoha azért ilyen gonosz a szőke leánykához, mert daru volt az anyja és griffmadár az apja. Ahogy ez elhangzott, a me-

semondó máris észbe kapott, ijedten a szájára ütött, a királyfi levegő után tátogott, a mesehallgató közönség pedig nyugtalanul fészkelődni kezdett. Mi volt az apja? – háborgott a királyfi, amikor meg tudott szólalni, és a mesemondó csüggedt igyekezettel magyarázkodott: Ezt csak úgy mondták róla a tudatlan népek. A királyfi csípőre tette a kezét: nem félsz, hogy lándzsavégre kerül a fejed? Talán a tudatlan népnek mesélsz? Azt gondolod, elborította a köd az eszünket, és nem fogjuk fel, mi igaz, mi nem? Bolondnak nézel? A mesemondó rémulten meghajtotta magát, és így folytatta: elárulhatom tehát, hogy a gonosz mostoha valójában árva volt, se az anyját, se az apját nem ismerte, nevelőszülők gondoskodtak róla. Mindjárt gondoltam – bölintott megnyugodva a királyfi, és visszaült a helyére. Ezek után már óvatos volt a mesélő, nem kavart több botrányt. A mostoha tíz év börtönt kapott gonosz cselekedeteiért, a leánykák pedig úgy őrizték meg tisztaságukat, hogy nem engedtek be idegeneket a lakásba, és sohasem vették fel a telefont, ha csörgött.

A mese véget ért. A királyfi mosolygott: szeretem az ilyen igaz meséket, mondta elégedetten. De már nem volt ideje újabb meséket hallgatni, vendégek érkeztek, fogadnia kellett őket. Azt sem tudta, hova kapjon. Gondjait csak tetézte, hogy megjöttek a felcserek is, hogy kiheréljék a lovakat és a disznókat. A királyfi pedig mindig felügyelni akarta ezt a kényes műveletet.

A királynénak elege volt, többé nem engedte, hogy takarítsanak a szobájában. Egy év múlva a szoba képe teljesen megváltozott. Egybefonódott hajszálak ördögszekerei kergetőztek a székek alatt, az ágy alatt, a zongora alatt. A bútorokra ezüstös színt lehelt a szállongó por, apró szöszök telepedtek a huzatokra. A szél leveleket, gallyakat, madártollakat sodort be az ablakon, a levelek ott száradtak el a cérnaszálakkal tarkázott szőnyegen. A sarkokat pókhálók borították árnyékba, a függöny elveszítette eredeti fehér színét, olyan sárga volt, mint a borított méz. Az ágytakarónak és a párnának földdel kevert friss avarszaga lett. A lámpák csak gyengén világítottak, mintha egy kristálypohár karcolásán keresztül érkezne a fényük.

Amikor a hajszálrepedésekkel mintázott falat nézte a királyné, vagy amikor lábához gurultak a zörgő falevelek, felborzolt fehér tollpíhek, és a fényesen csillogó salétromfoltokkal benőtt mennyezetre pillantott, akkor felsóhajtott. Mindig is ilyen szép szobát képzeltem magamnak!

Pósfai György

ESSZENCIA

Ma már nem lehet sokat kideríteni N.-ről, még fénykép sem maradt róla. A háborúban megsemmisült a lakása, benne minden ingóságával. Az egyetlen tárgyi emlék, ami utána maradt, az az útinaplója.

A családi hagyomány szerint már kiskorától arra készült, hogy bejárja a világot. Földrajzórákon a hátsó padban mindig a térképet bújta. Rajongott a májbarna magashegységekért, békazöld alföldekért, a vérpiros ponttal jelölt városokért. Vékony ce-